

Arapçada Naht Yöntemi ile Kelime Türetilmesi

Orhan Oğuz

Öğr. Gör., Bozok Üniversitesi İlahiyat Fakültesi
Arap Dili ve Belagatı Ana bilim dalı Öğretim Görevlisi
orhanoguz@bozok.edu.tr

Öz

Diller arasındaki etkileşim tarih boyunca karşılaşılan bir olgudur. Her toplum başka milletlerden yeni kelimeler ve kavramlar alıp kendi bünyesine katmaktadır. Bunun bazı sebepleri vardır. Birincisi bilimsel gelişmeler, ikincisi toplumdaki sosyal gelişmeler ve değişimlerdir. Geçmişte Arapçaya Farsça, Rumca, Türkçeden kelimeler girmiştir. Bu kelimeler Arapçanın bünyesine katılmış ve topluma yerleşmiştir. Günümüzde ise en çok İngilizceden Arapçaya yeni kavramların geçişi görülmektedir. Günümüzde İngilizceden Arapçaya geçen kavramlar genelde aynen alınıp kullanılmaktadır. Bu usul birtakım sakınca- ları beraberinde getirmektedir. Çünkü İngilizcenin dil yapısı Arapçaya uymamaktadır. Bu yüzden İngilizce kavramların Arapçanın ses özelliklerine uygun kendi bünyesindeki kelimelerle karşılanması gerekmektedir. Naht Arapçada kelime türetme yöntemlerinden biridir. Bu yöntem iki şekilde uygulanır: Birincisi bir cümledeki kelimeler kısaltılarak tek bir kelime haline getirilir. İkincisi de iki veya daha fazla kelimedeki bazı harfler çıkarılarak tek bir kelime türetilir. Arapçaya yeni giren kavramlarda iştikak, tarîb, tevlîd gibi yöntemlerin yanında nahtın de uygulanmasına ihtiyaç vardır. Böylece yeni kavramlar hem Arapça kelimelerle hem de Arapçanın yapısına uygun olarak türetilmektedir. Nahtar kelimeler: Arapça, türetme, dil, kavram, kelime.

Word Derivation in Arabic with Naht Method

The interaction between languages is a fact in the history. Every society gets new words and new concepts from other societies and puts its structure. There are some reasons. First are scientific developments. Second are social developments in society. In the history the words entered in Arabic from Persian, Romaic and Turkish. These words incorporate within the community. If today the transition words seen most from English in Arabic. Today the concepts that go from English in Arabic are usually taken and use exactly. This method brings some inconveniences alongside. Because language structures of English is not appropriate Arabic. For this reason the language structures of English must be removed with words suitable audio features of Arabic and in their structure. Naht is one the word derivation method in Arabia. This method is application two ways. First: The sentence in a word abbreviated and makes a word. Second: Some letters removed from two or more words and derived a word. There is need naht application as iştikâk, tarîb, tevlîd in concept that insert new in Arabic. So the new concepts will produced both by Arabic words and the structure according to Arabic.

Keywords: Arabic, derivation, language, concept, word

Atıf

Orhan Oğuz, Arapçada Naht Yöntemi ile Kelime Türetilmesi, Marife, Yaz 2016, 16/1, ss. 9-17

1. Giriş

Türkiye’de Arapçaya olan ilgi son zamanlarda oldukça artmıştır. Bunda Arap ülkeleri ile olan ekonomik ve siyasi ilişkilerin geliştirilmesinin çok önemli bir etkisi vardır. Bu ilginin modern Arapçaya doğru kaymasını da sağlamıştır. Arapça üzerine ilginin yoğunlaştığı bu zamanda Arapçanın incelikleri üzerinde çalışmalar yapı- lıp, Arapçanın zenginliğini gösteren unsurların gösterilmesinin de gerektiği kanaa- tindeyiz.

Bir dilin zenginliğini gösteren birçok unsur vardır. Bunlardan birisi de keli- me hazinesidir. Bu açıdan bakıldığında Arap dilinin ayrı bir önemi vardır. Örnek olarak Arap dilinde, aslana, deveye, bala birçok isim verilmiş, sadece belli kavram- lar için müstakil eserler yazılmıştır. İbn Huveylîh’in *er-Rîh* adlı eseri bunlardan biridir. Sadece rüzgâr isimlerinden bahsetmektedir ki içerisinde 60 isim yer almak- tadır.¹

Bütün dillerde kelimelerde anlam daralması, anlam genişlemesi olduğu gibi dile yeni kelimeler de girmekte veya mevcut kelimelerden yeni kelimeler oluştu- rulmaktadır. Arapçada kelime türetme kavramına اِشْتِقَاقٌ /*ıştikâk* adı verilmiştir. اِشْتِقَاقٌ اَلْاَكْبَرُ (en büyük یشtikâk), اِشْتِقَاقٌ اَلْاَصْغَرُ (en küçük یشtikâk), اِشْتِقَاقٌ اَلْاَصْغَرُ (küçük یشtikâk) ve اِشْتِقَاقٌ اَلْاَكْبَرُ (en büyük یشtikâk) olmak üzere üçe ayrılmaktadır.

a. اِشْتِقَاقٌ اَلْاَصْغَرُ (en küçük یشtikâk): Bu, bir lafzın bütün kök harflerinin bir la- fızdan ve aynı düzende alınması ile yapılan işlemdir. نَصَّرَ /*yardım etmek* mastarının نَصَّرَ fiilinden gelmesi bu bölüme örnektir.² Her iki kelimedede aynı harflerin yer alması ve aynı düzende gelmeleri, yani harflerin sıralamasının aynı olması bu gru- bun özelliğidir. Kök fiildeki harfler sırasıyla ن, ص ve ر mastar olan نَصَّرَ kelimesinde de aynı sıralamayla gelmiştir.

b. اِشْتِقَاقٌ اَلْاَصْغَرُ (küçük یشtikâk): Buna اِشْتِقَاقٌ اَلْاَكْبَرُ (büyük یشtikâk) de denil- mektedir. Bu da bir lafzın aynı harflerden ama aynı düzende olmadan alınması ile yapılan işlemdir. Örnek olarak جَبَّدَ /*çekmek* kelimesi, yine aynı anlama gelen جَدَّبَ fiilinden kelimelerin düzeni bakımından farklıdır.³ Bu türetme işi hecelerin yerle- rinin değiştirilmesi neticesinde yapılmıştır. İki kelimedede aynı harfler kullanılmış ama birinde ج, ب ve ذ sıralaması ile kelime oluşmuşken diğerinde ج, ذ ve ب sırala- ması vardır.

c. اِشْتِقَاقٌ اَلْاَكْبَرُ (en büyük یشtikâk) ise bir lafzın başka bir lafızdan, bütün harf- ler ifade edilmeden ve alınan lafızdaki düzene uyulmadan yapılan یشtikaktır. Örnek

¹ İbn Hâleveyh, Ebû Abdillâh el-Huseyn b. Ahmed, *er-Rîh*, ys, 1984, s. 99.

² Mahmûd Şukrî el-Elûsî, *Kitâbu'n-Naht ve Beyânu Hakikatihî ve Nebzetun min Kavâidihî*, thk., Muhammed Behced el-Eserî, ys, 1988, s. 18.

³ Elûsî, *Kitâbu'n-Naht*, s. 18.

olarak حَوْلَةً kelimesi لَاحَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ /Güç ve kuvvet sadece Allah ile dir.⁴ cümlesinin kısaltılmış şeklidir. Hem alınan lafızdaki bütün kelimeler türemiş kelime de bulunmamakta hem de tertibe riayet edilmediği görülmektedir.

2. Nahtın Tanımı

Konumuz olan naht bunlardan üçüncü gruba girmektedir. Naht *yarmak, biçmek, budamak ve kesmek* anlamlarına gelen نَحَتَ النَّجَارُ الْحُتَبَ وَالْعُودَ /Marangoz, tahtayı ve dalı keserek düzleştirdi, yonttu.⁵ cümlesi örnek olarak sunulmuştur.

Naht kelimesi Kur'ân-ı Kerîm'de de *yontmak, oymak* anlamlarında yer almaktadır.

﴿وَتَنْجُونَ الْجِبَالَ بِيُوتَا﴾ "Dağları oyup evler yapıyorsunuz."⁶

﴿وَتَنْجُونَ مِنَ الْجِبَالِ بِيُوتَا فَارِهِينَ﴾ "Bir de dağlardan ustalıkla evler yontuyorsunuz."⁷

﴿قَالَ آتَعْبُدُونَ مَا تَنْجُونَ﴾ "Yonttuğunuz putlara mı tapıyorsunuz dedi."⁸

﴿وَكَانُوا يَنْجُونَ مِنَ الْجِبَالِ بِيُوتَا أَمِينِ﴾ "Onlar güven içinde dağlardan evler yontuyorlardı."⁹

Terim olarak ise bir cümleden veya iki kelimedenden bazı harfleri çıkararak, aynı anlamı ifade eden yeni bir terkiib ortaya koymaktır.¹⁰ Arapçada bu kelime türetme işi ahşap ve taş oymacılığına benzetilerek naht olarak adlandırılmıştır.¹¹ Naht yolu ile türetilen kelimeye de نَحَتَ fiilinin ismi mefulü olan مَنْحُوتٌ /menhut denilmektedir. Sözlüklerde حَيَّ عَلَى /Haydi ibaresinin menhut şekli olan حَيْعَلَةٌ kelimesini açıklarken zikredilen şu şiir nahte delil olarak kullanılmıştır:

أَقُولُ هَذَا وَدَمَعُ الْعَيْنِ جَارٍ أَلَمْ تُخْرِزْ نِكَ حَيْعَلَةَ الْمُنَادِي

"Gözümden yaşlar boşanırken ben ona şöyle diyordum. Müezzinin Hayye 'âle's-Salâh demesi seni üzmedi mi?"¹²

⁴ Elûsî, *Kitâbu'n-Naht*, s. 18.

⁵ Ezherî, Ebû Mansûr Muhammed b. Ahmed, *Tehzibu'l-Luğa* Thk. Muhammed İvad Mur'ib, Beyrut, 2001, IV, 255; İbn Fâris, Ebu'l-Huseyn Ahmed b. Zekeriyya, *Mucmelu'l-Luğa*, thk., Zuheyr Abdulmuhsin Sultân, Beyrut, 1986, I, 860; İbn Sîde, Ebu'l-Hasen Alî b. İsmâil, *el-Muhkem ve'l-Muhîtu'l-A'zam* (Abdulhamîd Hindâvî), Beyrut, 2000, III, 274.

⁶ Araf 7/74.

⁷ Şuara 26/149.

⁸ Saffât 37/95.

⁹ Hicr 15/82.

¹⁰ Vâfî, Ali Abdolvâhid, *Fıkhü'l-Luğa*, Kahire, 2004, s. 144.

¹¹ Belâsi, Muhammed es-Seyyid Ali Belâsi, "Arap Dilinde Naht", çev. Mehmet Ali Şimşek, *Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, VII/2, Aralık 2003, s. 407.

¹² İbn Fâris, Ebu'l-Huseyn Ahmed b. Zekeriyya er-Râzî, *es-Sâhibî fî Fıkhü'l-Luğa*, ys, 1997, I, 210; es-Seâlebî, Ebû Mansûr Abdulmelik b. Muhammed b. İsmâil, *Fıkhü'l-Luğa ve Sırru'l-Arabiyye*, thk. Abdurrezzâk el-Mehdî, ys, 2002, I, 269; es-Suyûtî, Abdurrahman b. Ebî Bekr Celâleddîn, *el-Muzhir fî Ulûmi'l-Luğati ve Envâihâ*, thk. Fuâd Alî Mansûr, Beyrut, 1998, I, 371; es-Salih, Subhî İbrâhîm, *Dirâsât fî Fıkhü'l-Luğa*, ys, 1960, s. 244.

3. Nahtın Gayesi

Arap dilinde naht iki sebepten dolayı kullanılmıştır:

Naht, kelimelerde veya cümlede icaz yani kısaltma yaparak anlatımı kolaylaştırmaktadır. Dolayısıyla nahtın kullanımı ile iki kelime veya bir cümle tek bir kelimeye dönüşmektedir. Bu da elbette ki kullanımda bir kolaylık sağlayacaktır. Örnek olarak Abdüşşems bölgesine ait bir kişiyi ifade etmek için söylenen رَجُلٌ

cümlesinde عَبَسَوِيٌّ ifadesi عَبْدُ الشَّمْسِ terkiibinden yapılmış menhût bir kelimedir.

رَجُلٌ مِنْ عَبْدِ الشَّمْسِ cümlesinden daha kısa ve daha veciz olmaktadır.¹³

Naht aynı zamanda dili geliştiren ve dildeki kelime hazinesini artıran etkenlerden biridir. Naht yolu ile kelime türetilirken, daha önce Arapçada lafzı olmayan yeni kelimeler ortaya çıkarılmaktadır. Bu da Arap dilinin gelişmesini sağlamaktadır.¹⁴

4. Nahtın Yapılış Yolları

Arap dilinde naht birkaç şekilde yapılmaktadır.

a. Menhût kelime bir cümleden alınmaktadır. Buna örnek بِسْمِ اللّٰهِ / *bismillah* dedi kelimesidir. Bu kelime بِسْمِ اللّٰهِ / *Allah'ın ismi ile* cümlesinden yapılmıştır. Diğer örnek حَسْبِنَا اللّٰهُ / *Hamd Allah'adır.* cümlesinden yapılmıştır. لَّا حِجْعَلْ / *Haydi namaza* cümlesinden حَسْبَلْ / *Güç ve kuvvet sadece Allah iledir.* cümlesinden لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، حَوْقَلْ (Allah'tan başka ilah yoktur.) cümlesinden أَدَامَ اللَّهُ عَزَّكَ، هَيْلَلْ (Allah saygınlığını devamlı kılsın) cümlesinden مَا شَاءَ اللَّهُ، دَمَعَزْ (Allah'ın dilediği olur.) cümlesinden alınan مَشَّالْ kelimeleri bu gruba örnek verilmektedir.¹⁵ Bu gruba giren menhut kelimeler azdır ve İslamî dönemde türetilmiş kavramlardır.¹⁶

b. Menhut kelime bir yere nispet etmek için izafetle gelebilir. عَبْدِرِيٌّ / *Abduşşemsli* kelimesi عَبْدُ الدَّارِ tamlamasından türetilmiştir.

¹³ İbn Fâris, *es-Sahibi*, I/209; Civelek, Yakup, "Arap Dilinde Naht Ve Kelime Türetmede "Naht" Yönteminin Kullanımı", *Nüsha*, III/10, Yaz 2003, s. 102.

¹⁴ Civelek, "Arap Dilinde Naht", s. 103.

¹⁵ Vâfi, *Fıkhul-Luğa*, s. 144; Küçükcalay, Hüseyin, *Kur'ân Dili Arapça*, Konya, 1969, s. 190.

¹⁶ Vâfi, *Fıkhul-Luğa*, s. 144.

شَمْسِي tamlamasındaki kelimelerin birleştirilip nisbe ي sısı getirilmesi ile yapılmıştır.¹⁷ Bu gruba giren kelimeler de oldukça az görülmektedir.¹⁸

c. Menhût kelimelerin asılları bazen de bir fiil olabilmektedir. Örnek olarak أَزِيءُ /ezeli, sonsuz, daim kelimesi aslında لَمْ يَزَلْ dir. Muzari fiil ve nefy edatı لَمْ den oluşmaktadır. لَمْ edatı hazfedilerek sonuna nisbet ي sısı getirilmiş ve يَزِيءُ şekline dönüştürülmüştür. Daha sonra da tahfif için başındaki ي harfi ا ile değiştirilerek أَزِيءُ şeklini almıştır. Fakat burada şunu belirtmek gerekir ki menhut kelimeler arasında en az kullanılan bu usuldür.¹⁹

d. Menhut kelimelerin yapılmasında başka bir usul de, her birisi müstakil manalara gelen iki farklı kelimedenden oluşturulmasıdır. Muzariyi nasb eden لَنْ harfi bu konuya örnek olarak verilmiştir. el-Halîl b. Ahmed'in de dahil olduğu birçok nahiv alimi bu edatın لَنْ ve اَنْ kelimelerinden oluştuğu görüşündedir. Aynı şekilde muzariyi cezm eden edatlardan اَنْ'nın da لَنْ ve مَا edatlarının birleşmesinden oluştuğu görüşündedirler. لَنْ daki ا hazfedilerek اَنْ şeklini almıştır.²⁰ Günümüzdeki kavramlarda da bu yöntem uygulanmaktadır. Örnek olarak hidrolize etmek kavramını حَلَّلْنَا kelimesi karşılamaktadır. Bu kelime حَلَّلَ /çözdü ve مَاءٌ /su kelimelerinin birleşmesi neticesinde ortaya çıkmıştır.

5. Nahtın Türleri

Naht, zikredilen yapılaş şekillerine göre dört kısma ayrılmıştır. Bunlar fiilî naht, vasfî naht, ismî naht, nesebî nahttır.

a. Fiilî Naht: Bu, bir cümleden aynı cümlenin anlamını ortaya koyabilecek bir fiil türetilmesidir. اَللّٰهُمَّ جَعَلْتَ فِدَاكَ /Sana feda olsun cümlesinden جَعَلْتُ /Allah'ı tesbih ederim cümlesinden لَاحِوَالٌ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللّٰهِ، سُبْحَانَكَ /Güç ve kuvvet ancak Allah ile dir. cümlesinden سَمِعَلْ bu gruba örnek olarak verilebilir.²¹

b. Vasfî Naht: Bu naht türü ise iki kelimedenden sıfat anlamı içeren, iki kelimenin anlamını veya daha kuvvetlisini yansıtan menhut kelimedir. اَلضَّبَطُ kelimesi kuvvetli adam anlamına gelmektedir. Bu kelime صَبَطَ /tuttu, kavradı fiili ile صَبَرَ /topladı fiilinden oluşmuştur.

c. İsmî Naht: Bu naht türünde iki kelimedenden bir isim türetilmektedir. اَلْجَمُودُ /sert kaya kelimesi جَدَّ /dondu fiili ile aynı anlamdaki جَدَّ fiilinden türemiştir. Aynı

¹⁷ Vâfi, *Fıkhul-Luğa*, s. 144; Küçükkalay, *Kur'an Dili Arapça*, s. 190.

¹⁸ Vâfi, *Fıkhul-Luğa*, s. 144.

¹⁹ Küçükkalay, *Kur'an Dili Arapça*, s. 190.

²⁰ Vâfi, *Fıkhul-Luğa*, s. 144.

²¹ Antâkî, Muhammed, *Dirâsât fi Fıkhil-Luğa*, Beyrut, tsz, s. 338.

şekilde *الشَّقَطْحَبُ* /boynuzları büyük koç kelimesi *شَقَّ* /yardı fiili ile *أَحْطَبُ* /odun kelimesinden oluşmuştur.

d. Nisbî Naht: Nisbî naht adından da anlaşılacağı gibi bir şahsın veya bir şeyin bir veya iki şehir ya da şahsa nisbet edilmesi ile yapılmaktadır. Örnek olarak *طَبْرَحَزْرِي* ismi iki şehre nisbet edilmiştir. Bunlardan ilki *طَبْرَسْتَان* ikincisi *مَحْوَارِزْم* dolayısıyla hem Taberistan hem de Harizmli bir kişiye *طَبْرَحَزْرِي* denilmektedir. Aynı şekilde *عَبْسَيْي*, kelimesi *عَبْدُ الشَّمْسِ* şehrine, *عَبْدَرِي*, kelimesi de *عَبْدُ الدَّارِ* şehrine nisbet edilmiştir.²²

6. Günümüzdeki Naht Çalışmaları

Batı dünyasında bilimsel gelişmeler neticesinde birçok kavram ortaya çıkmıştır. Bu kelimeler bütün dünyaya yayıldığı gibi tercüme faaliyetlerinin artması, eğitim-öğretim vb. sebeplerle Arap dünyasına da girmeye başlamıştır. Bu durum bu kavramların nasıl kullanılacağı konusunu gündeme getirmiştir.²³ Böylece naht bazı bilim adamlarınca bu ihtiyacı karşılamak için bir çare olarak düşünülmüş ve bu alanda çalışmalar yapılmıştır.²⁴ 1918-1921 yıllarında Şam'da eğitim bakanlığı görevini yürüten Satı' el-Husrî bu konunun önemini görerek batıdan giren bu kelimelerin Arapça olarak kavramlaştırılmasının üzerinde durmuş ve bu konuda çalışmalar yapmıştır. Nahtın bu konuda özellikle kullanılmasını savunan el-Husrî'nin çabaları ile ortaya çıkan kavramlardan bazıları şunlardır: *لَا أَحْلَاقِي* /ahlak dışı, *لَا مَحْدُود* /sınırsız, *حَيُّوْمَةٌ* / mikrobik canlı.²⁵ Satı' el-Husrî'nin ardından Suriye Üniversitesinde Kimya Profesörü Muhammed Salahaddin el-Kevâkibî, kimya terimleri ile ilgili çalışmalar yapmış, dilci et-Tehâmî er-Râcî de Mu'cemu'd-Delâiliyye isimli sözlük hazırlayarak genelde iki kelimedenden türettiği kelimelere yer vermiştir.²⁶

Bu çalışmaların varlığı inkâr edilmemekle birlikte günümüzde yabancı dil den özellikle de İngilizceden birçok kelime Arapçaya girmektedir. Bu kelimeler, *كاميرا* (Camera/kamera), *كومبيوتر* (Computer/ bilgisayar), *باسورد* (Password/şifre) kelimelerinde olduğu gibi herhangi bir değişikliğe tabi tutulmaksızın kullanılmaktadır.²⁷

²² Antâkî, *Dirâsât fî Fıkhı'l-Luğâ*, s. 338.

²³ Civelek, "Arap Dilinde Naht", s. 110; Toshiyuki Takeda, "en-Naht fi'l-Luğati'l-Arabiyye beyne'l-Asâleti ve'l-Hadâse", *Kyoto Bulletin of Islamic Area Studies*, 4-1&2, March 2011, s. 13.

²⁴ Bu alanda yapılan çalışmalar hakkında geniş bilgi için bk. Civelek, "Arap Dilinde Naht", s. 110-113.

²⁵ Civelek, "Arap Dilinde Naht", s. 110

²⁶ Bu alanda yapılan çalışmalar hakkında geniş bilgi için bk. Civelek, "Arap Dilinde Naht", s. 110-113.

²⁷ Navaz, Muhammed, *el-Luğatu'l-İncilîziyye ve Eseruhâ ale'l-Luğati'l-Arabiyyeti'l-İlâmiyye*, Basılmamış doktora tezi, İslamabad, 2008, s.523.

Nahte Örnek Kelimeler 1 (Naht Yoluyla Türetilmiş Klasik Kelimeler)²⁸

Tablo 1

Türkçesi	Menhut Kelime	1. Kelime, 2. Kelime veya cümle
Bismillah	بِسْمِ اللَّهِ	اللَّهُ بِسْمِ اللَّهِ
Sübhânallah	سُبْحَانَ اللَّهِ	سُبْحَانَ اللَّهِ
Lâ ilâhe illallah	هَيْلَلَهُ	لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ
el-Hamdu li'llah	حَمْدَهُ	الْحَمْدُ لِلَّهِ
Allah uzun ömür versin	طَبَقَهُ	أَطَالَ اللَّهُ بِقَاتِكَ
Abduddârlı	عَبْدِي	عَبْدُ الدَّارِ
Abduşşemsi	عَبْسَمِي	عَبْدُ الشَّمْسِ
Allah şanımsürdürsün.	دَمَعَرَهُ	أَدَامَ اللَّهُ عِزَّكَ
Feda olsun.	جَعْفَلُ	جَعَلْتُ فِدَاكَ

Nahte Örnek Kelimeler 2 (Naht Yoluyla Türetilmiş Modern Kelimeler)

Tablo 2 (Psikoloji, Sosyoloji, Felsefe, Tarih)²⁹

Türkçesi	İngilizcesi	Menhut Kelime	2. Kelime	1. Kelime
Ben merkezcilik	egocentrism	أَنْمَرَكْرِيَّةٌ	مَرَكْرُ	أَنَا
Hayal kurmak	daydream	حُلْمُظَةٌ	يَقْطَةٌ	حُلْمٌ
Bilinçaltı	subconscious	تَحْشُورِيٌّ	شُورٌ	تَحْتٌ
Ahlak dışı	amoral	لَا أَخْلَاقِيٌّ	أَخْلَاقٌ	لَا
Şüphecilik	skepticism	لَا أَدْرِيَّةٌ	أَدْرِيٌّ	لَا
Yenilikçilik	dicisigne	جَدِّعَةٌ	جَدِيدٌ	لُغَةٌ
Buzul çağı sonrası	after the ice age	بَعْجَلِيٌّ	جَلِيدِيٌّ	بَعْدٌ
Tarih öncesi	prehistoric	قَبْتَارِيحِيٌّ	تَارِيحٌ	قَبْلٌ

²⁸ Ezherî, *Tehzibu'l-Luğa*, XIII, 108-V, 242-III, 240-III, 240; es-Suyûtî, *el-Muzhir*, I, 371- I, 373; el-Antâkî, *Dirâsât fi Fıkhı'l-Luğa*, s. 338.

²⁹ Toshuyuki Takeda, "en-Naht fi'l-Luğati'l-Arabiyye", s. 14-17; Civelek, "Arap Dilinde Naht", s. 113

Tablo 3 (Zooloji)³⁰

Türkçesi	İngilizcesi	Menhut Kelime	2. Kelime	1. Kelime
Sporlular	sporozoa	حَيْثُومَةٌ	جُرْتُومَةٌ	حَيَوَانٌ
Dört ayaklılar	four-legged	أَرْبَعَلٌّ	أَرْجَلٌ	أَرْبَعَةٌ
Hem karada hem suda yaşayabilen canlılar.	amphibian	بَرْمَائِيٌّ	مَاءٌ	بَرٌّ

Tablo 4 (Günlük Hayat)³¹

Türkçesi	İngilizcesi	Menhut Kelime	2. Kelime	1. Kelime
Susuz	anhydrous	لَامَائِيٌّ	مَاءٌ	لَا
Hızlı tren	fast train	قِطْرٌ	سَرِيعٌ	قِطَارٌ
Sesten hızlı	supersonic	فَوْصَوْتِيٌّ	صَوْتِيٌّ	فَوْقٌ
İfade etmek	syntagme	رَكْبَةٌ	عَبْرٌ	رَكَبٌ
Alkolik olmak		عَوْلَةٌ	حَلٌّ	عَوْلٌ
Yasa ve kanıt		قَدِيلٌ	ذَلِيلٌ	قَانُونٌ

Tablo 5 (Fizik, Kimya, Biyoloji)³²

Türkçesi	İngilizcesi	Menhut Kelime	2. Kelime	1. Kelime
Hidrolize etmek	hydrolyse to	حَلَمًا	مَاءٌ	حَلَّلٌ
Elektromanyetik	electromagnetic	كَهْرَائِيْسٌ	مِغْنَطِيْسٌ	كَهْرَبَاءٌ
Koloit	colloid	شِبْعَوْرِيٌّ	عَوْرِيٌّ	شِبْهٌ
Klorsuzlaştırma	dechlorination	نَكَرٌ	نَزَعٌ	نَزَعٌ
Hücrelerin imhası	destruction of cells	حَلْتَمٌ	أَلْجُرْتُومٌ	حَلَّلٌ

³⁰ Toshiyuki Takeda, "en-Naht fi'l-Luğati'l-Arabiyye", s. 14.

³¹ Toshiyuki Takeda, "en-Naht fi'l-Luğati'l-Arabiyye", s. 14-17; Civelek, "Arap Dilinde Naht", s. 113; Yusuf Vağlısı, *el-Eşkâlul-Cedide li'n-Naht ve Devruhâ fi't-Tenmiyyeti'l-Luğaviyyeti'l-Muâsıra*, <http://www.majma.org.jo/index.php/2009-02-10-09-36-00/340-2009-02-24-10-11-40.html> [Erişim Tarihi 28.05.2016]

³² Toshiyuki Takeda, "en-Naht fi'l-Luğati'l-Arabiyye", s. 16; Civelek, "Arap Dilinde Naht Ve Kelime Türetmede "Naht" Yönteminin Kullanımı", Nüsha, III/10, Yaz 2003, s. 113

Işık küre	light sphere	صَوْرَةٌ	كُرَّةٌ	صَوْرَةٌ
Fotomekanik	photomechanics	صَوَالِيٌّ	آلِيٌّ	صَوْرَةٌ
Omurga üstü	spine	فَوْشَوَكَةٌ	سَوِّيٌّ	فَوْقَ

7. Sonuç

Günümüzde teknolojik gelişmelerin hızlı ilerlemesi sebebiyle sürekli yeni kelimeler ortaya çıkmakta ve bu kelimeler yabancı dilden özellikle de İngilizceden Arapçaya geçmektedir. Bu bağlamda Arapça ıstılahların türetilmesi önem kazanmaktadır. Çünkü yabancı dilden direkt olarak alınarak kullanılan kelimeler Arapçanın ses özelliklerine uymamaktadır. Bu sıkıntıyı aşmanın yöntemlerinden birisi de naht metodunun kullanılmasıdır. Ayrıca naht metodu iki veya daha fazla kelime veya bir cümlenin kısaltılması ile yapıldığı için bu naht yolu ile türetilen kelimeleri açıklayıcı sözlüklerin hazırlanmasına ihtiyaç vardır.

Kaynakça

- Antâkî, Muhammed, *Dirâsât fî Fıkhı'l-Luğa*, Beyrut, tsz.
- Aydın, Tahirhan, *Arap Dilinin Günümüz Meseleleri*, İlahiyat Yay, Ankara, 2013.
- Belâsi, Muhammed es-Seyyid Ali, "Arap Dilinde Naht" (Çev. Mehmet Ali Şimşek), *Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, VII/2, Aralık 2003.
- Civelek, Yakup, "Arap Dilinde Naht Ve Kelime Türetmede "Naht" Yönteminin Kullanımı", *Nüsha*, III/10, Yaz 2003.
- Elûsî, Mahmûd Şukrî, *Kitâbu'n-Naht ve Beyânu Hakikatihî ve Nebzetun min Kavâidihî* (Tah. Muhammed Behced el-Eserî), ys, 1988.
- Ezherî, Ebû Mansûr Muhammed b. Ahmed b., *Tehzibu'l-Luğa* (Tah. Muhammed İvad Mur'ib), Beyrut, 2001.
- İbn Fâris, Ebu'l-Huseyn Ahmed b. Zekerıyyâ er-Râzî, *es-Sâhibi fî Fıkhı'l-Luğa*, ys, 1997.
- İbn Fâris, Ebu'l-Huseyn Ahmed b. Zekerıyyâ er-Razî, *Mucmelu'l-Luğa* (Tah. Zuheyr Abdulmuhsin Sultân), Beyrut, 1986.
- İbn Hâleveyh, Ebû Abdillâh el-Huseyn b. Ahmed, *er-Rih*, ys, 1984.
- İbn Sîde, Ebu'l-Hasen Alî b. İsmâîl, *el-Muhkem ve'l-Muhîtu'l-A'zam* (Tah. Abdulhamîd Hindâvî, Beyrut, 2000.
- Küçükkalay, Hüseyin, *Kur'ân Dili Arapça*, Konya, 1969.
- Navaz, Muhammed, *el-Luğatu'l-İncilziyye ve Eseruhâ ale'l-Luğati'l-Arabiyyeti'l-İlâmıyye*, Basılmamış doktora tezi, İslamabad, 2008.
- Salih, Subhî İbrâhîm, *Dirâsât fî Fıkhı'l-Luğa*, ys, 1960.
- Seâlebî, Ebû Mansûr Abdulmelik b. Muhammed b. İsmâîl, *Fıkhul-Luğa ve Sırru'l-Arabiyye* (Tah. Abdurrezzâk el-Mehdî), ys, 2002.
- Suyûtî, Abdurrahman b. Ebî Bekr Celâleddîn, *el-Muzhir fî Ulûmi'l-Luğati ve Envâihâ* (Tah. Fuâd Alî Mansûr), Beyrut, 1998.
- Toshiyuki Takeda, "en-Naht fî'l-Luğati'l-Arabiyye beyne'l-Asâleti ve'l-Hadâse", *Kyoto Bulletin of Islamic Area Studies*, 4-1&2, March 2011.
- Vâfî, Ali Abdolvâhid, *Fıkhul-Luğa*, Kahire, 2004.
- Yusuf Vağlîsî, *el-Eşkâl el-Cedîde li'n-Naht ve Devruhâ fi't-Tenmiyeti'l-Luğaviyyeti'l-Muâsıra*, <http://www.majma.org.jo/index.php/2009-02-10-09-36-00/340-2009-02-24-10-11-40.html> [Erişim Tarihi 28.05.2016]

